

სოციალურ-ფსიქოლოგიური ფაქტორების გავლენა სამენარმეო საქმიანობაზე საქართველოში

ლია ჭყონია

სტუ-ს ასოცირებული პროფესორი

მაია თადიაშვილი

სტუ-ს დოქტორანტი

აბსტრაქტი

მენარმეობის მნიშვნელობას ეკონომიკური ზრდის, ინოვაციებისა და სამუშაო ადგილების შექმნის ხელშეწყობაში განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა როგორც აკადემიურ, ასევე პოლიტიკურ დისკურსში. განვითარებად ქვეყნებში, სადაც ეკონომიკური პირობები ხშირად არასაიმედო ან სწრაფად ცვალებადია, სამენარმეო ქცევის ნიუანსების გაგება აუცილებელი ხდება. ხშირად გაანალიზებულია ტრადიციული-ნამყვანი ეკონომიკური ფაქტორები, როგორიცაა კაპიტალის ხელმისაწვდომობა და ბაზარზე წვდომა, თუმცა, მათთან ერთად თანაბარ განხილვას იმსახურებს სოციალურ-ფსიქოლოგიური ფაქტორები. წინამდებარე ნაშრომში მიმოხილულია ძირითადი სოციალური და ფსიქოლოგიური ფაქტორების: სოციალური ქსელების, კულტურული დამოკიდებულებების, ფსიქოლოგიური თავისებურებების, განათლების ხელმისაწვდომობისა და ეკონომიკური შესაძლებლობების აღქმის არსი და მათი გავლენა სამენარმეო ლანდშაფტზე განვითარებად ქვეყნებში, მათ შორის საქართველოში.

საკვანძო სიტყვები: მენარმეობა. სოციალურ-ფსიქოლოგიური ფაქტორები. სახელმწიფო.

INFLUENCE OF SOCIO-PSYCHOLOGICAL FACTORS ON ENTREPRENEURIAL ACTIVITY IN GEORGIA

Lia Chkonia

GTU Associated professor

Maia Tadiashvili

GTU PHD Student

ABSTRACT

The importance of entrepreneurship in promoting economic growth, innovation and job creation has received considerable attention in both academic and political discourse. In developing countries, where economic conditions are often uncertain or rapidly changing, understanding the nuances of entrepreneurial behavior becomes essential. Traditional economic factors such as availability of capital and market access are often analyzed, but socio-psychological factors deserve equal consideration. This paper reviews the essence of basic social and psychological factors: social networks,

cultural attitudes, psychological characteristics, access to education and perception of economic opportunities and their impact on the entrepreneurial landscape in developing countries, including Georgia.

Key words: Entrepreneurship, Socio-Psychological factors, State.

სოციალური ქსელები და მხარდაჭერის სისტემები

სოციალური კაპიტალი, რომელიც წარმოადგენს ინდივიდებს შორის ურთიერთობის ერთგვარ ქსელს, თამაშობს გადამწყვეტ როლს მენარმეობაში. განვითარებად ქვეყნებში მენარმეები ხშირად არიან დამოკიდებული ოჯახურ და სათემო კავშირებზე მხარდაჭერისა და რესურსებისთვის. როგორც მე-20 საუკუნის მიწურულს ჩატარებული კვლევები აჩვენებს, ძლიერ სოციალურ ქსელებს შეუძლიათ გააძლიერონ ფინანსური კაპიტალის, მენტორობისა და ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა (Bourdieu, 1986; Putnam, 2000). მაგალითად, საოჯახო ბიზნესი, რომელიც გავრცელებულია მრავალ განვითარებად კონტექსტში, ასახავს, თუ როგორ შეუძლია სოციალურ მხარდაჭერას შეამციროს საქმიანობის რისკები და გაზარდოს წარმატების ალბათობა (Sharma & Chrisman, 1999).

კულტურული დამოკიდებულება მენარმეობის მიმართ

მენარმეობისადმი კულტურული დამოკიდებულება მნიშვნელოვნად მოქმედებს ინდივიდუალურ მოტივაციაზე და სამენარმეო საქმიანობაში ჩართულობაზე. ჰოფსტედის კულტურული განზომილების თეორიის მიხედვით, საზოგადოებები, რომლებიც იზიარებენ ინდივიდუალიზმის პრიორიტეტულობასა და დამოუკიდებელი მიღწევების მნიშვნელობას, უფრო მეტად ხელს უწყობენ სამენარმეო ქცევას (ჰოფსტედი, 1980). კულტურებში, რომლებიც აღნიშნავენ მენარმეობას, როგორც პირადი წარმატებისა და ინოვაციის საშუალებას, ინდივიდები უფრო მეტად არიან მიდრეკილნი ბიზნეს წამოწყებისკენ. პირიქით, საზოგადოებებში, სადაც სამუშაო უსაფრთხოება და სტაბილურობა პრიორიტეტულია, სამენარმეო ინიციატივები შეიძლება აკრძალულიც კი იყოს (Kelley et al., 2016).

ფსიქოლოგიური თვისებები და აზროვნება

ფსიქოლოგიური ფაქტორები, როგორცაც თვითფექტიანობა, გამძლეობა და შეუპოვრობა, რისკებისა და რყევების მიმართ მდგრადობა, არის სამენარმეო განზრახვისა და ქცევის კრიტიკული განმსაზღვრელი. ბანდურას (1977) თვითფექტიანობის თეორია ამტკიცებს, რომ ინდივიდების რწმენა მათ შესაძლებლობებში გავლენას ახდენს მათივე მოტივაციაზე სამენარმეო შესაძლებლობების განსაზო-რციელებლად. გამძლეობის უფრო მაღალი დონე მენარმეებს საშუალებას აძლევს გაუმკლავდნენ გამონევეებსა და წარუმატებლობებს, ხოლო რისკის მიმართ მაღალი მდგრადობა და ტოლერანტობა ასოცირდება ინოვაციური სანარმოს შექმნასთან (Frese & Gielnik, 2014). პროგრამებს, რომლებიც მიმართულია ამ ფსიქოლოგიური თვისებების განვითარებაზე, შეუძლია გააძლიეროს სამენარმეო ზრახვები დამწყებ მენარმეებს შორის.

განათლება და უნარების განვითარება

განათლებასა და პროფესიულ მომზადებაზე ხელმისაწვდომობა ფუნდამენტურია სამენარმეო აზროვნების ჩამოყალიბებისთვის. ადამიანური კაპიტალის თეორია ამტკიცებს, რომ განათლება ზრდის ინდივიდების უნარებსა და ცოდნას, რითაც აძლიერებს მათ უნარს მოახდინონ იდენტიფიცირება და შემდეგ, გამოიყენონ ბიზნეს შესაძლებლობები (Becker, 1993). საგანმანათლებლო პროგრამებს, რომლებიც ხაზს უსვამენ კრეატიულობას, კრიტიკულ აზროვნებასა და პრობლემის გადაჭრას, შეუძლიათ სამენარმეო კულტურის განვითარება. გარდა ამისა, პროფესიული სწავლება, რომელიც შეესაბამება ადგილობრივი ბაზრის საჭიროებებს, აძლევს ინდივიდებს შესაძლებლობას შექმნან ბიზნესი, რომელიც მიმართული იქნება საზოგადოების სპეციფიკური გამოწვევების საპასუხოდ (Naudé, 2011). შესაბამისად, პროფესიული და სპეციფიკური, მენარმის საჭიროებებზე მორგებული საგანმანათლებლო პროგრამების არსებობა მნიშვნელოვნად განაპირობებს მენარმეობის განვითარებასა და მდგრად განვითარებას ქვეყანაში.

ეკონომიკური შესაძლებლობების აღქმა

ეკონომიკური შესაძლებლობების არსებობა და ამავდროულად მათი აღქმა მნიშვნელოვნად მოქმედებს სამენარმეო მოტივაციაზე და ქცევაზე. დაგეგმილი ქცევის თეორია ამტკიცებს, რომ ქცევის კონტროლს და სუბიექტურ ნორმებს შეუძლიათ სამენარმეო ზრახვების ჩამოყალიბება (აჟენი, 1991). იმ რეგიონებში, სადაც ინდივიდები ხედავენ და აღიქვამენ უამრავ და ხელმისაწვდომ შესაძლებლობებს, სამენარმეო საქმიანობა დიდი ტემპით ვითარდება.

საპირისპიროდ, ეკონომიკურმა სტაგნაციამ შეიძლება შეაფერხოს ბიზნეს წამოწყებები პოტენციურ მენარმეთა მხრიდან (Acs & Szerb, 2007). მთავრობის ინტერვენციებმა, არასამთავრობო და კერძო სექტორის მხრიდან მიზანმიმართულმა აქტივობებმა, რომლებიც მიმართულია ბიზნეს გარემოს გაუმჯობესებაზე, უნდა გააძლიეროს საზოგადოებაში, მენარმეობის მიმართულებით არსებული შესაძლებლობების აღქმა, რითაც ხელს შეუწყობს მენარმეობას.

ტექნოლოგიებისა და ინოვაციების როლი

ტექნოლოგიების ინტეგრაცია სულ უფრო მეტად გადამწყვეტი ხდება მენარმეობისთვის განვითარებად ქვეყნებში. ციფრულ პლატფორმებზე წვდომამ შეიძლება ხელი შეუწყოს ბაზარზე წვდომას, შეამციროს საოპერაციო ხარჯები და გაზარდოს საერთო ეფექტიანობა. მაგალითად, სოციალური მედია წარმოადგენს მძლავრ ინსტრუმენტს მენარმეებისთვის, რათა მიაღწიონ უფრო ფართო აუდიტორიას და დაამკვიდრონ ბრენდის აღიარება მნიშვნელოვანი საწყისი ინვესტიციის გარეშე (Zhou & Wu, 2010). საგანმანათლებლო ინიციატივები, რომლებიც ხელს უწყობენ ტექნოლოგიური ცოდნისა და ამ ცოდნის გამოყენების შესაძლებლობების შეფასებისა და გამოყენების უნარებს, აუცილებელია მენარმეებისთვის.

დღეს საქართველოში, როგორც სახელმწიფო, ასევე კერძო და არასამთავრობო სექტორის მხრიდან, მენარმეობის ხელშეწყობი მრავალი პროექტი ხორციელდება. თუმცა, აღსანიშნავია ის, რომ აღნიშნულ პროექტებში მცირედ, ან საერთოდ არ არის გათვალისწინებული ღონისძიებები უშუალოდ სოციალურ-ფსიქოლოგიურ ფაქტორების გაძლიერების მიმართულებით. მაგალითისთვის, მიკრო გრანტების პროგრამა, რომელიც ხორციელდებოდა სსიპ „ანარმოე საქართველოში“ მიერ, არ ითვალისწინებდა მსგავს აქტივობებს და ბენეფიციარებს უზრუნველყოფდა მხოლოდ „ბიზნეს გეგმის წერის“ სატრენინგო მოსახურებით. ეს იყო ტექნიკური მხარდაჭერა, რომლის ძირითადი შედეგიც იყო კონკრეტული დოკუმენტის შედგენის უნარების გამომუშავება. ასევე, აღსანიშნავია საერთაშორისო დონორი ორგანიზაციების ჩართულობითა და ინიცირებით განხორციელებული (და დღესაც მიმდინარე) პროექტები, სადაც წამყვანი როლი მენარმეებში, ან მენარმეობის მსურველებში, მენეჯმენტისა და ფინანსების მიმართულებით კონკრეტული ტექნიკური უნარების გამომუშავებას ემსახურება.

ბოლო სამი წლის განმავლობაში, სამასამდე მენარმესა და მენარმეობის მსურველზე წარმოებული დაკვირვების შედეგად შეგვიძლია ჩამოვაყალიბოთ

შემდეგი რეკომენდაცია ინსტიტუტებისთვისა და ინდივიდებისთვის, რომ აუცილებელია ყველა აქტივობა, რომელიც მიმართული იქნება მენარმეობის განვითარების ხელშეწყობისკენ საქართველოში, გატარდეს სოციალურ-ფსიქოლოგიური ფაქტორების პრიზმაში. საზოგადოების ჩართვა მსგავს ღონისძიებებში უნდა მოხდეს ისე, რომ გათვალისწინებულ იქნას კონკრეტული ჯგუფის სოციალურ-ფსიქოლოგიური მახასიათებლები. ამავდროულად, ყველა აქტივობა მიმართული უნდა იყოს ისეთი პრობლემების აღმოსაფხვრელად, რომლებიც ყველა ძირითად ტექნიკურ პარამეტრებთან ერთად, წარმოადგენენ ხელისშემშლელ ფაქტორებს მენარმეობის განვითარებისთვის და რომელთა ცვლილებებზე, საზოგადოებამ, საკუთარი ინიციატივით შესაძლოა ვერ და არ იმუშაოს, ან საკმაოდ დააგვიანოს,

თუნდაც სწორედ სოციალურ-ფსიქოლოგიური სტერეოტიპების გამო.

დასკვნის სახით

სოციალურ-ფსიქოლოგიური ფაქტორების გააზრება, რომლებიც გავლენას ახდენენ განვითარებად ქვეყნებში მენარმეობის განვითარებაზე, გადამწყვეტია პოლიტიკის შემქმნელებისთვის, პედაგოგებისთვის და პრაქტიკოსებისთვის. სოციალური ქსელების გაძლიერებით, პოზიტიური კულტურული დამოკიდებულების ხელშეწყობით, არსებითი ფსიქოლოგიური თვისებების კულტივირებით, განათლებაზე ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესებით და ტექნოლოგიების დანერგვის ხელშეწყობით, შესაძლებელია შეიქმნას უფრო ხელსაყრელი გარემო მენარმეობისთვის.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. მალლაკელიძე ა, მცირე და საშუალო მენარმეობის ეკონომიკური პოლიტიკა საქართველოში. თბილისი, 2022.
2. საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო, საქართველოს მცირე და საშუალო მენარმეობის განვითარების სტრატეგია 2021-2025 წლებისთვის, თბილისი 2021.
3. Acs, Z. J., & Szerb, L. (2007). გლობალური მენარმეობის ინდექსი (GEI). საერთაშორისო ჟურნალი მენარმეობისა და ინოვაციების შესახებ.
4. Ajzen, I. (1991). დაგეგმილი ქცევის თეორია. ორგანიზაციული ქცევა და ადამიანის გადამწყვეტილების პროცესები.
5. Bandura, A. (1977). თვითეფექტურობა: ქცევის ცვლილების გამაერთიანებელი თეორიისკენ. ფსიქოლოგიური მიმოხილვა.
6. Becker, G. S. (1993). ადამიანური კაპიტალი: თეორიული და ემპირიული ანალიზი, განათლებაზე სპეციალური მითითებით. ჩიკაგოს უნივერსიტეტის პრესა.
7. Bourdieu, P. (1986). კაპიტალის ფორმები. ჯ. რიჩარდსონში (რედ.), განათლების სოციოლოგიის თეორიისა და კვლევის სახელმძღვანელო.
8. Frese, M., & Gielnik, M. M. (2014). მენარმეობის ფსიქოლოგია. ორგანიზაციული ფსიქოლოგიის და ორგანიზაციული ქცევის ყოველწლიური მიმოხილვა.
9. Hofstede, G. (1980). კულტურის შედეგები: საერთაშორისო განსხვავებები სამუშაოსთან დაკავშირებულ ღირებულებებში. Sage Publications.
10. Kelley, D. J., Singer, S., & Herrington, M. (2016). გლობალური მენარმეობის მონიტორი: 2016/2017 გლობალური ანგარიში. GEM.
11. Naudé, W. (2011). მენარმეობა და ეკონომიკური განვითარება აფრიკაში: მიმოხილვა. აფრიკის ეკონომიკის ჟურნალი.
12. Putnam, R. D. (2000). მარტო ბოულინგი: ამერიკული საზოგადოების კოლაფსი და აღორძინება. საიმონი და შუსტერი.
13. Sharma, P., & Chrisman, J. J. (1999). საოჯახო ბიზნესისა და სტრატეგიული მართვის ლიტერატურის შეჯერებისკენ. მენარმეობის თეორია და პრაქტიკა.
14. Zhou, L., & Wu, W. (2010). ტექნოლოგიური შესაძლებლობები, ბაზრის ორიენტაცია და ინოვაციების შესრულება. ჟურნალი ბიზნეს კვლევის.

**საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
საქართველოს საინჟინრო აკადემია**

**Georgian Technical University
Georgian Academy of Engineering**

ბიზნეს - ინჟინერიკი Business-Engineering

**ყოველკვარტალური რეფერირებადი და რეცენზირებადი
საერთაშორისო სამეცნიერო ჟურნალი**

**QUARTERLY REFEREED AND REVIEWED
INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL**

ჟურნალი დარეგისტრირებულია საქმიან სისტემაში GOOGLE SCHOLAR:

<http://scholar.bpengi.com>

DOI: <https://doi.org/10.36073/1512-0538>

JOURNAL IS REGISTERED IN THE GOOGLE SCHOLAR:

<http://scholar.bpengi.com>

DOI: <https://doi.org/10.36073/1512-0538>

**N4
2024**

სარჩევი

ბიზნეს ინჟინერინგი N4, 2024

აქტუალური ეკონომიკური საკითხები

მერაბ ჯულაყიძე

ეკონომიკური ზრდის ფაქტორების შეფასება

მოდელიზირებული სანარმოო ფუნქციის გამოყენებით ----- 354

რეზი თუშიშვილი

საკენსიო რეფორმა და საინვესტიციო კორტეჟების

დაკომპლექტების პრობლემები ----- 358

რეზი თუშიშვილი

სავალუთო რისკები და მათი ჰეჯირების მეთოდები ----- 362

ირაკლი აბაშიძე

იმუნიტეტი სისხლის სამართლის პროცესში და მისი მოქმედების ფარგლები ----- 365

სამართლის აქტუალური საკითხები

უსაფრთხოების პრობლემები

ჯემალ გაბელია, თათია ხუნტუა

გეოპოლიტიკა და საქართველოს უსაფრთხოების პრობლემები ----- 369

კოკა კუტუბიძე, ზურაბ რუხაია

საზოგადოებრივი აზრის შესწავლის პრინციპების საკითხისადმი ----- 375

რეცენზია

დავით სოლომნიშვილი

თოლია ----- 379

ალექსანდრე სიჭინავა

რეცენზია აკადემიკოს სოლომონ პავლიაშვილის და

პროფესორი ზურაბ ბარაყანიძის მონოგრაფიაზე

„შუა დერეფნის ენერგეტიკული განვითარება“ ----- 380

დემნა კვარაცხელია

რეცენზია ასოცირებული პროფესორის კახაბერ ციმიშვილის მონოგრაფიაზე:

„ჩრდილოვანი ეკონომიკა: თეორია და პრაქტიკა“ ----- 383